

Szoboszlai Annamária

Határterületek

SWINGING DOOR; LIGHT MUSIC

A multimédiás megoldások felé nyitó színházi, zenei és táncprodukciók, illetve a színpadon helyüket kereső képző- és intermédia-művészek külföldön nem számítanak meghökkentően új jelenségnek, hazai terepen azonban nehéz említeni olyan alkotót, előadót, aki a videotechnika kínálta lehetőségeket képes volna a színpadon integrálni és az új nyelvnek gazdag, kifejező tartalmat is adni. A Temps d'Images Fesztivál nyitó napjának két előadása lehetséges utakat mutat: hova, merre tarthatnak ezek a műfajilag besorolhatatlan, zene-, kép- és táncszerző performerek, milyen esztétikai alapelvek mentén tudnak és akarnak megerősödni az újfajta színházi-videoképi kísérletek, s hogy a befogadónak milyen kihívásokkal kell megbirkóznia.

2008 őszén a X. Making New Waves Fesztiválon már megtanulhattuk, mik azok a zenei *loop*ok, az előre felvett hangokból létrehozott ritmusképletek. Szigetvári Andrea a Trafó színpadán mutatkozott be a *Tornaculum*mal, mely a *tánc-zene élő elektronikával* alcímet kapta. Bánki Zsolt, Ladányi Andrea és színművészeti diákjainak bemutatója kísérlet szintű demonstráció volt a videotechnikában rejlő lehetőségekről, melyen keresztül létrejöhet az egymást kölcsönösen generáló tánc és zene, vagyis egy multimédiás „tánc-zene”. Az új darab, a *Swinging Door* a *Tornaculum* édesestvére, mely inspiráló forrásként ismét Shunryu Suzuki hasonlatát jelöli meg „a légzés folyamatáról mint lengőajtóról”. A koncepció is változatlan: a technikai alap egy színérzékelő kamera, mely a táncosok (szintén Ladányi Andrea és Bánki Zsolt) tenyerében tartott



Szikárossy Zsuzsa felvétele

Ladányi Andrea és Bánki Zsolt a *Swinging Door*ban

színjeleket egy számítógépnek továbbítja, amire a gép az előre rögzített, de a *jelenben* a „zenész” által módosítható zenei *loop*okkal válaszol. A táncosok partitúraolvasó élő hangszerekként a kontrollmonitronon azt is nyomon tudják követni, hogy mit vár tőlük

a laptop mögött ülő Szigetvári – ha sikerült pontosan megértenem a hosszú, a darabot felvezető magyarázatot.

Ebben a sajátos formában valósul meg táncos és zenész kommunikációja, kettéválaszthatatlan egymásra hatása. A tánc tehát zenét képez magának, a zene pedig táncot, így építenek fel-le – közösen – zene- és táncszólalmokat. Ellenkező szempontból vizsgálva a folyamatot: táncban és zenében megformálódó egyenleteknek vagyunk tanúi.

A folyamatos interakció, a pillanat valósága, az *ott*, az *akkor* izgalma, a szokatlan szemléletmód varázsa azonban zavarba is ejt. Technika ide vagy oda, az érzékek lassan befásulnak a tudományos-ismeretterjesztővé csontozott performansz fülsértő hangeffektjeibe és az ezekre rángó, a ritmusképletet követő és újraformáló táncosok monoton gépiességébe. Körvonalazódik egy belső rendezőelv, amely túlmutat a harmincpercnyi esetlegességen és az elgondolkodtató új újhullámosságán, s bár vannak jól eltalált előadói pillanatok, a darab nem kényeztet el jobban, mint egy ipari gyártósor. A *Lengőajtók* az újdonság erejével hathat, de a vállaltan csupasz, művésziellennek ható fogalmazásmód könnyörtelenül nyomasztja a nézőt.

Az est második darabja, Thierry de Mey *Light Music*ja háromfelvonásos „multimédia-opera”, költői, érzékeny kép-fény-zene-mű. De Mey kísérletező kedvű filmes gyanánt engedi, hogy a Szigetvári darabjához hasonló, médiaalapon megvalósítható effektek, azaz az „anyag”, valamint az emberi, a szellemi egymásra találjon. Játékosan hordja fel az *anyagiból* felszínre hozható és megjeleníthető gondolati rétegeket, anélkül, hogy megelőzően „kezelési útmutatót” nyújtana át a nézőnek. A *Light Music* közvetlenül szól, mert valóban önmagával azonos.

A „karmester-szólístaként” közreműködő Jean Geoffroy fénypásztával megvilágított kezének mozgását – feltételezhetően – egy kamera rögzíti, amely *real time*-ban a zenész háta mögötti óriás kivetítőn plasztikusan látatja az emberi bőrön felfogott „anyagtalán” fényt. Eleinte amorf lény-szerűségek rajzolódnak ki a vásznon, Geoffroy megvilágított öklének képei cikáznak, társalkodnak egymással. A hús-vér ember térben végzett mozgása a síkba transzformálva a fénylenyomatok kétdimenziós táncává változik, sűrítetten, elemeire bontva a mozgás ívét. A hang, a zene pedig ezeknek a lenyomatoknak a helyzetétől függően születik meg, hol szinkron egyszólamúságban, hol a zene-mozdulat kettősének disszonáns szét-tartásával. Így zendül fel „üthető” anyag híján egy dobszólo is, a játékot imitáló – s egyszerre, mintegy melléktermékként, statikus minimáltáncot járó – előadó erőteljes karmozdulatainak hatására. A hiátus az emberi testet egyszeriben hangszerként, mégpedig fényhangszerként definiálja.

A *Light Music* sok tekintetben *tiszta filmes* gondolkodásmódról, a színpadi formáktól való eltávolodásról, a tisztán képi fogalmazásmóddhoz való közeledésről tanúskodik, melyben a hang és a zene ezúttal a kép (a mozgás, a tánc, a pantomim fény-kép) produktuma. De ahogy a cím is mutatja, bonyodalmas lenne kép és hang különválasztása.

Az egymásból merítő, egymást továbbgondoló komplex kép-hang megoldások izgalmas transzformáción esnek keresztül: a fény legegyszerűbb, pontszerű megjelenítése, majd a mozgás teljes ívének kirajzolása felől a kalligrafikus vonalbrák felvillantásán át az ember fény-természete felé közelítünk. A meghatározó szegmens: a kalligram, ami összegzi az addig megismert vizuális megoldásokat, de egyben metafizikai síkon újabb ajtó-



A. Pequin felvétele

Light Music

kat tár fel. Egyetlen szójel rajzolását megelőzően a keleti kalligráfus hosszasan medítál, mielőtt a szó képét s vele az őt szülő időt beleírja – megismételhetetlenül – az örök-kévalóba. Az előadáson a fénylenyomatok „elpárolgása” jól érzékelteti ezt a pillanatnyiságot. Az emberi nyelv és képi gondolkodás efféle beemelése rádöbbszent a vonalak, a mozgás, a kép, a nyelv, a zene s a fény (!) különös, művészi formában felmutatott egyenműségére. „SILENCE” – „írja ki” Geoffroy, karjával a levegőben kaszálna, a performansz végén a fénykivetítőre, a „csend” szó leírásával paradox módon „zenét” generálva. Játékot úz a szavakkal, a technikával, láthatóval és láthatatlannal, az árnyékból fokozatosan a fénybe, de egy-szersmind a mi dimenzióinkból a virtuális térbe átlépő *emberivel* is. A mozgás, a fény és a zene közös metszete antropomorfizálódik, s újraértelmezi az élő, a létezőt.